Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2016

OIDEACHAS SAORÁNACH, SÓISIALTA AGUS POLAITIÚIL

DÉ LUAIN, 13 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA 2.00-3.30

Uimhir an Ionaid		Scrúduimhir	

TREORACHA

1. **Déan deimhin de go scríobhann tú do scrúduimhir sa bhosca thuas.**
2. Freagair **gach ceist** i Roinn 1 (18 marc)
   Freagair **trí cheist ar bith** i Roinn 2 (42 marc)
   Freagair **ceist amháin ar bith** i Roinn 3 (20 marc)
   Iomlán (80 marc)
3. **Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.**
4. **Tabhair an páipéar seo ar ais ag deireadh an scrúdaithe.**

1. Iomlán na n-iomlán bun leathanaigh	
2. Móriomlán na gceisteanna nár ceadaíodh	
3. An marc a bronnadh (1 lúide 2)	
4. Bónasmharc don fhreagairt trí Ghaeilge	
5. An marc iomlán a bronnadh	

	Marc	
An Scrúdpháipéar		
An Tionscadal Gníomhaíochta		
IOMLÁN		
GRÁD		

DON SCRÚDAITHEOIR			
	Ceist	**Marc**	
Roinn 1	**C1**		
	C2		
	C3		
Roinn 2	**C1**		
	C2		
	C3		
	C4		
Roinn 3	**C1**		
	C2		
	C3		
	C4		
IOMLÁN			
BÓNAS DON GHAEILGE			
MÓRIOMLÁN			

ROINN 1

Freagair GACH ceist sa roinn seo.

1. Grianghraif de cheathrar duine mór le rá iad na grianghraif thíos. Tá an teideal atá acu nó a bhí acu tugtha duit freisin. Sa spás atá ar fáil, meaitseáil ainm gach duine leis an teideal ceart.

Teidil:

- Céad-Aire Thuaisceart Éireann
- Príomh-Choimisinéir Choimisiúin na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas
- Feachtasóir um Chearta Daoine faoi mhíchumas agus an Ceann Feadhna ab óige riamh ar Pharáid Lá Fhéile Pádraig
- Coimisinéir an Gharda Síochána

Níl sé ceadaithe gach teideal díobh a úsáid ach AON UAIR AMHÁIN.

Ainm: Nóirín O'Sullivan

Teideal:______________________________

____

Ainm: Arlene Foster

Teideal:______________________________

____

Ainm: Joanne O'Riordan

Teideal:______________________________

____

Ainm: Emily Logan

Teideal:______________________________

____

(8 marc)

2. Cuir na focail chearta sna spásanna atá ar fáil chun na habairtí seo a leanas a chríochnú.
Tá an chéad litir de gach focal curtha ar fáil duit.

(a) Bhailigh an Phríomh-Oifig Staidrimh eolas ar dhaonra na hÉireann ar an 24 Aibreán 2016 trí d__________ a chur ar bun.

(b) Tá Ceanncheathrú na Náisiún Aontaithe i gcathair N__________-E__________.

(c) Is é O__________________ an Gharda Síochána an duine a dhéileálann le gearáin a dhéantar mar gheall ar bhaill den Gharda Síochána.

(d) Is é a thugtar ar an líon vótaí is gá d'iarrthóir a fháil i dtoghchán chun go dtoghfaí go huathoibríoch iad ná c__________.

(e) Is éard atá i l________________ carbóin duine ná tomhas ar a n-iarmhairt ar an gcomhshaol.

(f) Lainseáladh boinn agus nótaí bainc an e____________ mar airgeadra i 12 tír de chuid an Aontais Eorpaigh in Eanáir 2002.

(g) Is é an C______________ C____________________ Cathaoirleach na Dála.

(7 marc)

3. Tugtar cur síos ar cheithre acmhainn fuinnimh nádúrtha thíos.

Meaitseáil gach cineál acmhainn fuinnimh leis an gcur síos air. Cuir an litir A, B, C nó D in aice leis an gcur síos. Tá an chéad cheann déanta mar shampla duit.

Níl sé ceadaithe aon litir díobh a úsáid níos mó ná AON UAIR AMHÁIN.

Acmhainní Fuinnimh Nádúrtha

A Fuinneamh Núicléach
B Bithbhreoslaí
C Fuinneamh Gréine
D Cumhacht Hidrileictreach (Uisce)

Litir	Cur Síos ar Acmhainní Fuinnimh Nádúrtha (Foinse: SNERL.com)
	Is fuinneamh é seo a bhailítear ón ngrian agus a thiontaítear ina leictreachas.
	Is fuinneamh é seo is féidir a ghiniúint nuair a thógtar dambaí ar aibhneacha.
A	Is fuinneamh é seo a ghintear as imoibrithe núicléacha.
	Is fuinneamh é seo a ghintear as plandaí, ainmhithe, dramhaíl ainmhithe agus fuíollábhair eile.

(3 mharc)

ROINN 2

Freagair TRÍ cinn ar bith de na ceisteanna uimhrithe 1, 2, 3, 4 thíos.

Tá 14 mharc ag gabháil le gach ceist.

1. GREEN DOG WALKERS ®

Scrúdaigh *Green Dog Walkers*® – bileog do Roinn 2, Ceist 1, atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 1).

Tar éis duit staidéar a dhéanamh ar an mbileog seo, freagair na ceisteanna thíos.

(a) Ainmnigh comhairle contae **AMHÁIN** a chuir tús leis an tionscadal seo.

____

Cad é an fhíneáil is lú a ghearrtar as bruscar faoi na hAchtanna um Thruailliú ó Bhruscar, 1997-2003?

____

Cén céatadán de theaghlaigh na hÉireann a bhfuil madra acu, de réir na bileoige seo?

____

(3 mharc)

(b) Cé na daoine is mó atá i mbaol ó ghalair a thagann ó shalachar madraí?

____

Conas a ghlacann tú páirt in Green Dog Walkers®?

____

____

(2 mharc)

(c) Má fheiceann tú duine a bhfuil an banda muinchille / dáileoir málaí Green Dog Walkers® á chaitheamh aige nó aici, ainmnigh **DHÁ** rud atá geallta acu a dhéanamh.

1. ____

2. ____

(2 mharc)

(d) Teastaíonn ó **DO RANG OSSP** go mbeadh do scoilse níos neamhdhíobhálaí don chomhshaol.

Ainmnigh **DHÁ** shaincheist chomhshaoil i do scoilse a bhféadfá dul i ngleic leo chun an aidhm seo a bhaint amach agus déan cur síos ar an ngníomhaíocht a d'fhéadfá a dhéanamh i ngach cás.

An chéad cheist: ____

Cur síos ar an ngníomhaíocht: ______________________________________

____

An dara ceist: ____

Cur síos ar an ngníomhaíocht: ______________________________________

____

(4 mharc)

(e) I 2015, bhuail ceannairí polaitiúla as beagnach 200 tír le chéile i bPáras ag cruinniú COP 21. Ag an gcruinniú seo, rinne siad pleananna agus leag siad amach spriocanna chun astuithe carbóin a laghdú mar mhaithe le cabhrú leis an bpláinéad a thabhairt slán.

Tabhair **TRÍ** chúis a bhfuil sé tábhachtach go dtiocfadh tíortha le chéile chun ceisteanna domhanda a phlé.

An chéad chúis: ____

____

An dara cúis: ____

____

An tríú cúis: ____

____

(3 mharc)

2. COSC AR BHUIRGLÉIREACHT SA GHEIMHREADH

Scrúdaigh *Cosc ar Bhuirgléireacht sa Gheimhreadh* – grafaic faisnéise do Roinn 2, Ceist 2, atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 2).

Tar éis duit staidéar a dhéanamh ar an ngrafaic faisnéise seo, freagair na ceisteanna thíos.

(a) Cad iad an **DÁ** phríomhbhealach isteach i dtithe nuair a tharlaíonn buirgléireacht, de réir na grafaice faisnéise seo?

1. ____________________ 2. ____________________

Cén céatadán de na buirgléireachtaí a tharlaíonn trí thaobhdhoras?____________________

(2 mharc)

(b) Cén t-am a tharlaíonn formhór na mbuirgléireachtaí? ____________________

Cad iad na nithe is coitianta a ghoideann buirgléirí?

____

Cá moltar do dhaoine eochracha a stóráil go sábháilte, de réir na grafaice faisnéise?

____

(3 mharc)

(c) Cén fáth a molfadh An Garda Síochána do dhaoine lasca amadóra a úsáid chun a dtithe a lasadh suas nuair a bhíonn siad as baile?

____

____

____

(2 mharc)

(d) Cuireann an Garda Síochána an dlí i bhfeidhm in Éirinn.
Déan cur síos ar **DHÁ** ghníomhaíocht a d'fhéadfadh **AN POBAL ÁITIÚIL AGAT FÉIN** a dhéanamh chun tacú le hobair an Gharda Síochána le stop a chur le coiriúlacht.

Cur síos ar an gcéad ghníomhaíocht: ______________________________

____

____

Cur síos ar an dara gníomhaíocht: ______________________________

____

____

(4 mharc)

(e) Bronntar Gradaim na Míre Gaile ar dhaoine a bhfuil beart cróga de shórt éigin déanta acu agus a chuir iad féin i mbaol chun duine eile a shábháil nó chun cabhrú le duine eile.

Tabhair **TRÍ** chúis a bhfuil sé tábhachtach go dtabharfaí aitheantas do chrógacht saoránach sa tslí seo.

An chéad chúis: ______________________________

____

An dara cúis: ______________________________

____

An tríú cúis: ______________________________

____

(3 mharc)

3. AISTEAR TEIFIGH

Scrúdaigh *Aistear Teifigh* – leathanach gréasáin do Roinn 2, Ceist 3, atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 3).

Tar éis duit staidéar a dhéanamh ar an leathanach gréasáin, freagair na ceisteanna thíos.

(a) Úsáid an t-eolas ar an leathanach gréasáin chun an abairt seo a leanas a chríochnú:

Chun dul ó Aleppo sa tSiria go Horgos sa tSeirbia, ní mór do theifeach ______________ km a shiúl, aistear a thógfadh _____________ uair an chloig.

Cén fáth a bhfuil daoine ag teitheadh ón tSiria, de réir an leathanaigh ghréasáin seo?

____

(2 mharc)

(b) Ainmnigh **DHÁ** rud a bhíonn ar theaghlaigh a dhéanamh ar an aistear crua seo.

1. ____

2. ____

Cá gcodlaíonn na teifigh agus iad ar an aistear seo?

____

Cad atá sa phaca fóirithinte a dháileann World Vision ar theaghlaigh a bhfuil naíonáin acu?

____

(3 mharc)

(c) Ainmnigh **DHÁ** chúis le géarchéimeanna daonnúla.

(i) __________________________________ (ii) __________________________________

(2 mharc)

(d) Tá duine áitiúil ag iarraidh trucail a líonadh le soláthairtí lena gcur go dtí campa teifeach san Eoraip. Teastaíonn ó do **RANGSA** bia agus earraí eile a bhailiú cun tacú leis an iarracht seo.

Ainmnigh **TRÍ** dhuine / ghrúpa thábhachtacha a mbeadh ort teagmháil a dhéanamh leo chun go bhféadfaí an bailiúchán a dhéanamh. Mínigh cén fáth a mbeadh ort teagmháil a dhéanamh leo.

An chéad duine / ghrúpa: ______________________________

Míniú: ______________________________

____

An dara duine / grúpa: ______________________________

Míniú: ______________________________

____

An tríú duine / grúpa: ______________________________

Míniú: ______________________________

____

(3 mharc)

(e) Tá sé scríofa in Airteagal 14 de Dhearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine (UDHR) go bhfuil sé de cheart ag gach duine tearmann ó ghéarleanúint a lorg agus a fháil i dtíortha eile. Dúirt Benjamin Zephaniah, buachaill agus teifeach atá 12 bliain d'aois, "Do gach duine an pláinéad seo, ní d'aon duine iad teorainneacha. Is í an tsaoirse bun agus barr an scéil."

(ó www.un.org agus www.goodreads.com)

Ach tá tíortha áirithe tar éis a dteorainneacha a dhúnadh ar theifigh. Tabhair **DHÁ** chúis a mb'fhéidir go ndéanfadh tíortha é seo.

An chéad chúis: ______________________________

____

An dara cúis: ______________________________

____

(4 mharc)

4. MAIDIR LE FORÓIGE: CAIRT UM CHEARTA

Scrúdaigh *Maidir le Foróige: Cairt um Chearta* – leathanach gréasáin do Roinn 2, Ceist 4, atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 4).

Tar éis duit staidéar a dhéanamh ar an leathanach gréasáin seo, freagair na ceisteanna thíos.

(a) Cén rud í Foróige?

____

____

Cathain a bunaíodh Foróige? ________________________________

(2 mharc)

(b) Cé mhéad duine óg atá ina mbaill d'Fhoróige agus cén raon aoiseanna atá ag na baill seo?

____________________ ____________________

Ainmnigh dhá chlár ar bith a bhfuil baint ag Foróige leo?

(i) ____

(ii) ____

Cén spreagadh a thugann Foróige do dhaoine óga?____________________

____

(3 mharc)

(c) Ainmnigh seirbhís **AMHÁIN** a n-oibríonn Foróige léi. ____________________

Ainmnigh **DHÁ** cheart a bheidh ag gach duine óg i bhForóige.

An chéad cheart: ________________________________

An dara ceart: ________________________________

(2 mharc)

(d) An ceart deireanach ar chairt Fhoróige ná an ceart tairbhe a dhéanamh agus feabhas a chur ar an domhan i slí éigin.

Ainmnigh saincheist a bhaineann le cearta an duine agus déan cur síos ar ghníomhaíocht a mholfá do do ghrúpa Foróige áitiúil agus a chuirfeadh feabhas ar an domhan i slí éigin.

Ainm na ceiste a bhaineann le cearta an duine: ______________________________

____

Cur síos ar an ngníomhaíocht: ____

____

____

____

(4 mharc)

(e) Is é an mana saoránachta atá ag Foróige ná
Ag tabhairt cumhachta don óige agus ag saibhriú pobal.

Mínigh **TRÍ** shlí ar féidir le saoránach óg a c(h)uid cumhachta a úsáid chun tairbhe a dhéanamh don phobal áitiúil.

An chéad slí: ____

____

An dara slí: ____

____

An tríú slí: ____

____

(3 mharc)

ROINN 3

Freagair CEANN AMHÁIN de na ceisteanna uimhrithe 1, 2, 3, 4 thíos.

Tá 20 marc ag gabháil le gach ceist.

Má tá breis páipéir uait chun an cheist seo a fhreagairt, iarr ar Fheitheoir an Scrúdaithe é, le do thoil.

1. Cáisc 1916 a Chomóradh

Tá Éirí Amach na Cásca céad bliain ó shin i 1916 á chomóradh in 2016. Tá Rialtas na hÉireann tar éis clár imeachtaí a phleanáil chun an cuimhneachán seo a chomóradh. Ba mhaith le **DO PHOBAL ÁITIÚIL** paráid a eagrú mar chuid de na himeachtaí seo.

a) Liostaigh **SÉ** cinn de na céimeanna a bheadh ar do phobal áitiúil a thógáil chun an pharáid seo a eagrú agus déan cur síos orthu. (6 mharc)

b) Ba mhaith leis na heagraithe go nglacfadh leanaí ón mbunscoil áitiúil páirt sa pharáid seo agus iarradh **ORTSA** litir a scríobh go dtí an bhunscoil áitiúil mar gheall air seo.

Scríobh an litir agus sa litir sin, tabhair **TRÍ** chúis a bhfuil sé tábhachtach go nglacfadh na leanaí páirt sa pharáid. (6 mharc)

c) Spreagadh scoileanna le Éirí Amach na Cásca céad bliain ó shin i 1916 a chomóradh. Ainmnigh agus mínigh **DHÁ** shlí a bhféadfadh do scoilse comóradh a dhéanamh ar an ócáid speisialta seo. (8 marc)

2. Lá na Náisiún Aontaithe

Ceiliúrtar Lá na Náisiún Aontaithe ar 24 Deireadh Fómhair gach bliain. Tá an ceiliúradh seo á dhéanamh ó 1948. Bheartaigh do **RANG OSSP** gur mhaith leo taispeántas grianghraf a chur ar bun i bpríomhphasáiste na scoile chun ceiliúradh a dhéanamh ar an lá seo.

a) Tabhair **DHÁ** chúis a dteastaíonn uait taispeántas grianghraf a chur ar bun agus déan cur síos ar **CHEITHRE** chéim thábhachtacha i bpleanáil na gníomhaíochta seo. (8 marc)

b) Dear an póstaer a d'úsáidfeadh do rang chun mic léinn a spreagadh le grianghraif a sheoladh isteach do thaispeántas ceiliúrtha Lá na Náisiún Aontaithe.

(Tá leathanach bán i gcúl an fhreagarleabhair seo don phóstaer.) (6 mharc)

c) Tabhair **TRÍ** chúis a gceapann tú go bhfuil sé tábhachtach ceiliúradh a dhéanamh ar Lá na Náisiún Aontaithe. (6 mharc)

3. Forbairt Áitiúil

Tá sé beartaithe ag do rang OSSP cuairt a thabhairt ar Oifigí na Comhairle Áitiúla chun labhairt faoin bplean forbartha áitiúil.

a) Déan cur síos ar **SHÉ** chéim thábhachtacha riachtanacha a bheadh ar do **RANG OSSP** a leanúint chun an chuairt ar Oifigí na Comhairle Áitiúla a eagrú. (6 mharc)

b) Creideann do rangsa go bhfuil gá le caifé óige do dhaoine óga i do cheantar.

Scríobh an t-alt a **LÉIFEÁ** amach do na daoine sa Roinn Pleanála ag déanamh argóna ar son an chaifé óige seo. Cuir san áireamh ann **DHÁ** chúis a bhfuil gá le caifé óige sa cheantar. Tabhair breac-chuntas freisin ar agóid **AMHÁIN** a d'fhéadfaí a dhéanamh i gcoinne an chaifé óige. (6 mharc)

c) Tá an-spéis ag na daoine sa Roinn Pleanála sa chaifé óige a mhol tú ach tá fianaise ag teastáil uathu go bhfuil éileamh ar an moladh seo i measc an phobail.

Déan cur síos ar **CHEITHRE** ghníomhaíocht a d'fhéadfadh **DO RANGSA** a dhéanamh chun tacaíocht a fháil i measc an phobail do chaifé óige. (8 marc)

4. Vótáil

Bíonn Olltoghchán in Éirinn gach aon cúig bliana ar a laghad. Tá sé beartaithe ag **DO RANG OSSP** ócáid eolais a chur ar siúl sa scoil agaibh féin chun eolas breise a thabhairt do mhic léinn mar gheall ar phróiseas na vótála in Éirinn.

a) Ainmnigh agus mínigh an obair a dhéanfadh **TRÍ** choiste a bhunófá chun an ócáid eolais seo a eagrú. (6 mharc)

b) Dear cuireadh a sheolfá chuig baill de phobal na scoile chun freastal ar an ócáid eolais seo. Cuir mana san áireamh chun mic léinn a **SPREAGADH** le freastal ar an ócáid.

(Tá leathanach bán i gcúl an fhreagarleabhair seo don chuireadh.)

(6 mharc)

c) Uaireanta roghnaíonn daoine gan vótáil sna toghcháin.

Scríobh alt ina gcuirtear i láthair **CEITHRE** argóint ar son vótála a thabharfá do dhuine atá ag déanamh an rogha seo. (8 marc)

Cuir tic [✓] leis an gceist as Roinn 3 atá á fhreagairt agat, le do thoil.

C. 1 ☐ **C. 2** ☐ **C. 3** ☐ **C. 4** ☐

Chun an cheist ar an bPÓSTAER [*C2 (b)*] nó an cheist ar an gCUIREADH [C*4 (b)*] i Roinn 3 amháin a fhreagairt.